

หญ้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

VETIVER: PRODUCT MODE DEVELOPMENT OF VETSIVED, KHUANKHANUN DISTRICT, PHATTHAALUNG PROVINCE

ทยากร บำรุงพานิช^{1*} และ พันัส โปธิบัติ ²

^{1,2}วัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Thayakorn Bamrunpanit^{1*} and Panat Photibat²

^{1,2}Cultural Science Mahasarakham University

*E-mail: 65012454003@msu.ac.th

Received: 06-06-2023 Revised: 31-08-2023 Accepted: 29-12-2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 3) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและศึกษาในภาคสนาม ด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง

ผลวิจัยพบว่า ภูมิปัญญางานหัตถกรรมหญ้าแฝก เกิดจากการเรียนรู้ ทักษะ และการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม พัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยกลุ่มหญ้าแฝก อำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง ได้มาขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝกใน พ.ศ.2557 มีการสร้างกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ถ่ายทอดความรู้จากนางจินต์ เทพกำเนิดสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก พบว่า 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกจะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้ หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้ว โดยใช้เวลาตอนกลางคืน การถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นยังไม่มีถ่ายทอด แนวทางที่จะถ่ายทอดควรจะทำเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจ และโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอควนขนุนได้เรียนรู้ โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ 2) ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มไม่มีความรู้ด้านการออกแบบ แนวทางควร mờiวิทยากร เข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย 3) ด้านการตลาด กลุ่มหญ้าแฝกไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ขาดช่องทางการจำหน่าย แนวทางแก้ไขคือ ควรมีช่องทางการจำหน่ายบนเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ ติดต่อกับลูกค้าทุกเครือข่าย 4) ด้านการสร้างเครือข่าย ไม่มีการสร้างเครือข่ายกับลูกค้าใหม่ ๆ ตามกลุ่มไม่มีผู้มีความรู้ทางด้านระบบการสื่อสารออนไลน์ แนวทางควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่มหัตถกรรมอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ควรมีเพจเป็นของกลุ่ม และมีการสั่งซื้อทางเฟซบุ๊ก

การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ได้พัฒนาความรู้และทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 กระเป๋ายาหญ้าแฝกรูปทรง 4 เหลี่ยม รูปแบบที่ 2 คือ กระเป๋ายาหญ้าแฝกที่นำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสม การออกแบบคำนึงถึงความต้องการผู้บริโภค เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: หญ้าแฝก การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่า

ABSTRACT

This research aims to 1. to study the history of the vetiver housewives' group, Khuan Khanun District, Phatthalung Province. 2. to study the current condition and problems of vetiver product development of the vetiver grass housewives' group, Khuan Khanun District, Phatthalung Province. 3. to develop a product model of Vetiver grass of the vetiver housewives' group, Khuan Khanun District, Phatthalung Province The researcher has used Qualitative research method by studying from documents. and study in the field with observation in-depth interviews with the sample group.

The research found that the wisdom of vetiver handicrafts arising from learning, skills and participating in training activities Product development from vetiver leaves organized by Petroleum Authority of Thailand the group of vetiver grass in Khuan Khanun District, Phatthalung Province has come to expand the use of the vetiver leaves in 2014. There is a product group made from the vetiver leaves. and started the product come out continuously by transferring knowledge from Mrs. Jin Thepkamnerd. Current conditions and problems of vetiver product development were found that 1) knowledge and wisdom transfer Vetiver housewives will come to work, handicrafts from the court after working in the family by spending the night the transmission from generation to generation has not yet been transmitted. The way to convey It should be made into a short training course for those who are interested and schools in Khuan Khanun District have learned by using the policy of the Ministry of Education in reducing learning time, increasing learning time. 2) In terms of product design and development, group members do not have design knowledge. Guidelines should be provided by speakers to introduce modern product design. 3) Marketing According to the vetiver group, there is no knowledge of marketing and lack of distribution channels. The solution is to have a distribution channel on the website with a telephone number. Contact with customers from all networks. 4) Networking There is no network with new customers according to the group, no knowledge in online communication systems. Guidelines should be created with other handicrafts to exchange experiences. The page should be owned by the group. and order via Facebook.

Product development of vetiver grass The Ya Prae housewives' group Has developed knowledge and skills in product design, able to develop products in 2 styles, namely, the 4-sided shape of the vetiver bag, the second is the vetiver bag that combines other products

with the design taking into account the needs of the customers. Want consumers to get products that add value to the product, resulting in more income for the community.

Keywords: Vetiver, Product Mode Development, Vetsived

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน จะทำให้เกิดพลังการพัฒนาของคนในชุมชนด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาตนเอง พึ่งพาภายในชุมชนให้มากที่สุด ใช้ชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนาในลักษณะส่งเสริมการรวมกลุ่มชุมชน มีเวทีสร้างความเข้าใจเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างต่อเนื่องมีการบูรณาการไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะเศรษฐกิจอย่างเดียวแต่ต้องมีพัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้คนในชุมชนได้รับการเรียนรู้ที่มีศักยภาพโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมมาเชื่อมโยงการพัฒนาเป็นอาชีพได้ นอกจากนี้การค้นหาศักยภาพของชุมชน เป็นการรวมกลุ่มองค์ความรู้ในพื้นที่ เพื่อค้นหาทุนทางสังคม ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้ง สนับสนุนชุมชนทำแผนชุมชน เพราะจะเป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน แล้วกำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาในชุมชนร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น ภาครัฐการพัฒนา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน มีการจัดการและสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ไม่หยุดนิ่ง (Office of the National Economics and Social Development Council, 2002)

ตำบลควนขนุนเป็นตำบลเก่าแก่มาแต่ดั้งเดิม ไม่ปรากฏว่าย้ายมาจากที่ใดและไม่ปรากฏปีที่จัดตั้ง สำหรับชื่อที่เรียกตำบลควนขนุนเดิมบริเวณนี้มีต้นขนุนอยู่ 1 ต้น วันหนึ่งมีพระภิกษุเดินผ่านมาได้กลิ่นหอมของขนุนสุก แต่เมื่อมองหาผลบนต้นกลับไม่พบทั้งที่ยังมีกลิ่นหอมอยู่เหมือนเดิม จึงลองช่วยกันขุดใต้ดินบริเวณต้นขนุน พบขนุนมีลักษณะผิวสีทองจึงได้ช่วยกันนำขึ้นมาและไปถวายเจ้าเมือง เจ้าเมืองประทับใจมากที่มีของแปลกประหลาดจึงได้ประทานรางวัลฮ่อง 2 ลูก เป็นฮ่องเงินและฮ่องทอง และประทานชื่อว่า “บ้านควนขนุน”

อำเภอควนขนุนเดิมเรียกว่า อำเภออุตร จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2439 หรือ ร.ศ. 115 มีพระพลสงคราม (โต ศิริธร) เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาภายหลังเป็นพระยาศิริธรเทพสัมพันธ์ เจ้ากรมเสมียนตรา อำเภอตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลควนขนุน และได้ย้ายที่ตั้งอีกจำนวน 4 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2445 ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่บ้านมะกอกใต้ เรียกว่า อำเภอปากประ ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2450 ย้ายไปที่บ้านนางตุง ริมทะเลน้อย เรียก อำเภอทะเลน้อย ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2460 เรียก อำเภอพนางตุง และครั้งสุดท้าย เมื่อปี พ.ศ. 2466 ย้ายกลับมาตั้งที่เดิมคือที่บ้านควนขนุน เรียกว่า อำเภอควนขนุน มาจนถึงปัจจุบัน (Mukseang, 2000 p.56)

อำเภอควนขนุนได้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝก โดยกรมพัฒนาที่ดินได้เข้ามาปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2549 เกิดการเจริญเติบโตงอกงามใน พ.ศ. 2552 เกตรกรกลุ่มเป้าหมายได้เห็นประโยชน์ของหญ้าแฝกอย่างเป็นรูปธรรม การปลูกเพื่อการอุตสาหกรรมเป็นการสร้างรายได้ และเพิ่มมูลค่าอีกทางหนึ่งโดยนำไปหญ้าแฝกมาทำเป็นเครื่องจักรสาน นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาเปลี่ยนแปลงและประยุกต์เพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริม

สำหรับครอบครัวโดยการใช้หญ้าแฝกที่ปลูกในที่กลุ่มจนสามารถนำผลิตภัณฑ์เข้ารับการคัดสรรระดับ 5 ดาวเพื่อเป็นการศึกษาของคนรุ่นหลังและสืบทอดภูมิปัญญาสร้างเสริมเป็นอาชีพได้ ปัญหาที่สำคัญของการผลิตผลิตภัณฑ์คือ ชาวบ้านผลิตแล้วไม่รู้จะจำหน่ายที่ไหน จะขายให้ใคร จึงเป็นที่มาของปัญหา ขาดทิศทางการตลาด กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน ขาดเทคนิค การตั้งราคา รูปแบบผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่าย สิ่งเหล่านี้เชื่อมโยงกัน ปัจจุบันภาครัฐมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ การสร้างความรู้ ทักษะ รวมทั้งช่วยเหลือการตลาด ควบคู่กับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ดี แต่ผลผลิตนั้นไม่สามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดที่แท้จริงได้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกบนฐานภูมิปัญญาพื้นบ้านพบว่า มีปัญหาในหลายๆ ด้านด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (Chanthajorn, 2009 p.1) ศึกษาคุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ พบว่าปัจจุบันผลิตภัณฑ์ทางด้านศิลปหัตถกรรมเริ่มลดน้อยลงเนื่องจากค่านิยมและความนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นลดลง มีการผลิตแล้วจำหน่ายทางการตลาดไม่ได้ขาดช่างฝีมือและผู้ชำนาญในงานศิลปหัตถกรรมแต่ละประเภทที่สำคัญไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดแคลนวัสดุ หรือวัตถุดิบและทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้งานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของประเทศไทยสูญหายไปในระยะเวลาอันใกล้นี้ เพื่อเป็นการรักษาและอนุรักษ์คุณค่าอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้น ควรมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานช่างฝีมือผู้เชี่ยวชาญในงานศิลปหัตถกรรมประเภทผ้า เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา และการหล่อลอมโลหะในแต่ละท้องถิ่น ศึกษาวิจัยทางภูมิปัญญาพื้นบ้านและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในแขนงต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาคเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาทรัพยากรเพื่อศักยภาพกระบวนการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น และสอดคล้องกับผู้วิจัยลงพื้นที่ พบว่าชาวบ้านที่ผลิต และขายผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกในพื้นที่ตลาดได้ไหนดอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีปัญหาหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านมีอาชีพในการทำนา กรีดยาง เลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรรม การนำงานหัตถกรรมจะทำในเวลาว่าง การถ่ายทอดให้กับบุตรหลานไม่ค่อยมีคนรับการถ่ายทอดเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่สนใจในงานหัตถกรรม ปัญหาด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านไม่มีความชำนาญในด้านออกแบบและไม่มีทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกยังขาดการพัฒนาแบบให้เป็นที่น่าสนใจ และไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐมีงบประมาณน้อยไม่เพียงพอที่จะจัดสรรวิทยากรมาใช้ในการอบรมอย่างต่อเนื่อง ด้านการตลาดกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกไม่มีความรู้ในเรื่องการตลาด ไม่มีความชำนาญในการหาช่องทางการจำหน่าย ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภครับรู้ข่าวสารของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก และด้านการสร้างเครือข่าย กลุ่มแม่บ้าน

หมู่บ้านแฟกไม่มีเครือข่ายในกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงทำให้ไม่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย ไม่มีทักษะในการขายของทางออนไลน์เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมีแต่ผู้สูงอายุ

จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาวิจัยเรื่อง หมู่บ้านแฟก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและการถ่ายทอดภูมิปัญญา การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหมู่บ้านแฟกให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ในการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม มูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคน สร้างความมั่นคงเศรษฐกิจในชุมชน และเศรษฐกิจชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟกของกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟกกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อสามารถนำไปสู่กระบวนการสืบทอดได้
2. เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟก เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขในอนาคตได้
3. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟกกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก เพื่อเป็นแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ด้านเนื้อหา** ในการวิจัยเรื่อง หมู่บ้านแฟก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาเป็นการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มหมู่บ้านแฟก
- 1.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 1.3 ศึกษาหารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟกของกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. **ด้านระยะเวลา** ในการวิจัยเรื่อง หมู่บ้านแฟก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัย คือ เดือน ธันวาคม 2565 เป็นต้นไป

3. ด้านวิธีวิจัย การศึกษาการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Culture Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field study) โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

4. ด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ เลือกพื้นที่การวิจัยด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อนุรักษ์ภูมิปัญญาการปลูกหญ้าแฝก และดำเนินธุรกิจชุมชนเกี่ยวกับหญ้าแฝก

5. ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

5.1 ประชากร ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการบริบทชุมชน และออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) คัดเลือกแบบเจาะจง

5.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 กลุ่ม จำนวน 43 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) คัดเลือกแบบเจาะจงจากปราชญ์ผู้รู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาความเป็นมาของชุมชน ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก การออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยสัมภาษณ์จาก ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ เจ้าหน้าที่พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ นายกเทศมนตรี จำนวน 6 คน

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) คัดเลือกแบบเจาะจงจากปราชญ์ผู้รู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาหญ้าแฝก สภาพปัญหาของการผลิต โดยสัมภาษณ์จากผู้ชำนาญการเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก หัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 17 คน

3) กลุ่มประชาชนทั่วไป (General Informants) มี 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในชุมชนคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน และกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ใช้ผลิตภัณฑ์คัดเลือกตามความเหมาะสมจำนวน 10 คน รวม 20 คน

ทบทวนแนวคิด

การศึกษาวิจัยเรื่อง หญ้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยา มนุษยวิทยา และวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง สรุปผลการวิจัย โดยเริ่ม

ศึกษาจากการสำรวจพื้นที่การปลูกหญ้าแฝก ศึกษาภูมิปัญญา การถ่ายทอดภูมิปัญญา พัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้แก่ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และด้านการสร้างเครือข่าย การออกแบบและพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ให้มีความสวยงาม และเหมาะสมกับความต้องการของตลาด โดยอาศัยแนวคิดกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม แนวคิดการตลาด ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ประกอบด้วย

1) แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) เพื่อใช้สำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีทั้งหมด 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เกี่ยวกับบริบททั่วไปของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพบริบททั่วไปของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เกี่ยวกับภูมิปัญญาการถ่ายทอด การออกแบบ การตลาด การสร้างเครือข่ายผลิตภัณฑ์แม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น 5 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการถ่ายทอด การออกแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 3 อุปสรรคและขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 4 สภาพปัจจุบันปัญหาการผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

4) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) เกี่ยวกับข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 3 ข้อใหญ่ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

5) แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อใช้สังเกตเมื่อผู้วิจัยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปภายในพื้นที่ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ที่มีการทำกิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกและเมื่อผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกับกลุ่มคนในชุมชน

6) แนวทางสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) โดยจัดสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไปเกี่ยวกับการต้องการหาข้อสรุปยืนยัน จุดเด่นจุดด้อย การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัย ที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับบริบททั่วไปของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาหญ้าแฝก ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการสร้างเครือข่ายตลอดจนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิด และทฤษฎีด้านสังคมวิทยา มนุษย์วิทยา อีกทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษาโดยค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นปฐมภูมิ หรือ ทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเภท หนังสือตำรา งานวิจัย ปรินต์ยูนิฟอนท์ การค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ต และวีดิทัศน์โดยรวบรวมแยกประเด็นไว้ตามเนื้อหา

2) การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยโดยวิธีสำรวจเบื้องต้น สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ และสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ การสังเกต แบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปวิเคราะห์และมีความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจะกระทำไปพร้อม ๆ กันตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยและเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้ว โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทป การสัมภาษณ์และภาพถ่ายในแต่ละครั้ง โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด (Typologies) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้และตรวจสอบดูอีกครั้งว่าข้อมูลที่ได้มามีความครบถ้วนเพียงพอหรือไม่และดำเนินการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้การทอผ้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ข้อมูลเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (Charnthawanich, 2010 p.126-130) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า ดังนี้

1) ด้านข้อมูล (Data Triangulation) ดังนี้

1.1 ด้านสถานที่ ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มีของแหล่งต่างกัน

1.2 ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลาย ๆ คน ตรวจสอบ

ว่าข้อมูลตรงกัน

แหล่งท่องเที่ยวอุทยานนกน้ำทะเลน้อย หลาดใต้โหนด ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ นาโปแก สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

1.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เกิดจากนางเกตุสุตา แดงทองใส ได้ถูกชักชวน จากบุคลากรหน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง เข้าเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝก ในปี พ.ศ. 2552 และได้นำต้นกล้าหญ้าแฝกมาปลูกทดลองในที่ดินตนเอง จำนวน 1 ไร่ ต่อมาใน พ.ศ.2554 สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ได้ส่งนางเกตุสุตา แดงทองใส เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท) เพื่อขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก และได้มีการเรียนรู้ทักษะเรื่องหญ้าแฝก กับนางจินต์ เทพกำเนิด เพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการสานจากใบหญ้าแฝกในการผลิตผลิตภัณฑ์ หลังจากนั้นเริ่มทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นแรกได้แก่ กล่องใส่กระดาษทิชชู กล่องเอนกประสงค์ใน พ.ศ.2557 ได้มีแนวคิดการสร้างกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จำนวน 8 คน และ พ.ศ.2560 ได้มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 คน รวมสมาชิกในปัจจุบัน จำนวน 17 คน และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ หมวกสตรี กระเป๋าสตรี ถังขยะ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้วโดยใช้เวลาในตอนกลางคืน บางครั้งกลุ่มสมาชิกได้จัดอบรมให้ความรู้ที่กลุ่มที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นยังไม่มี การถ่ายทอด เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านยังไม่สนใจในงานหัตถกรรมจักสานเหล่านี้ ฉะนั้นมีแนวทางที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นได้ควรจัดทำเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจ และโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอควนขนุนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้ โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะความรู้ด้านการออกแบบ แนวทางควรมีวิทยากรเข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย เป็นที่ต้องการของลูกค้าชิ้นงานไม่ใหญ่มาก ประเภทของฝาก สินค้าจับต้องได้ซื้อง่าย ด้านการตลาดกลุ่มหญ้าแฝกไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ขาดช่องทางการจำหน่าย แนวทาง ควรมีช่องทางการจำหน่ายบนเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกับลูกค้า ทุกเครือข่าย เพื่อสะดวกในการติดต่อ และด้านการสร้างเครือข่าย ไม่มีการสร้างเครือข่ายกับลูกค้าใหม่ๆ และทางกลุ่มไม่มีผู้ มีความรู้ทางด้านระบบการสื่อสารออนไลน์ แนวทางควรมีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม หัตถกรรมอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ควรมีเพจเป็นของกลุ่ม และมีการสั่งซื้อทางเฟซบุ๊ก เพื่อจะได้จำหน่ายสินค้า ของกลุ่มช่องทางหนึ่ง

3. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สรุปว่า 1) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกได้มีการพัฒนาความรู้ และทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยการประชุมวางแผนร่วมกันในการดำเนินงานการพัฒนากระเป๋าถือสตรี จำนวน 2 แบบ แบบที่ 1 คือ กระเป๋าหญ้า

แผนภูมิรูปทรง 4 เหลี่ยม แบบที่ 2 คือกระเปาะห้าแฉก ที่นำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสม 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเปาะถั่วสดรี ประกอบด้วย พัฒนาคำความรู้เรื่องการออกแบบการกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ห้าแฉกรูปแบบมีความเหมาะสมกับการใช้งาน 3) การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อต้องการให้เป็นทางเลือกของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มสามารถนำความรู้และทักษะในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไปสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ห้าแฉก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านห้าแฉก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

1.1 บริบททั่วไปของอำเภอควนขนุน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุงมีการปกครองทั้งสิ้น 12 ตำบล มีเนื้อที่ 53,730 กิโลเมตร โดยมีการเมืองการปกครองแบบท้องถิ่น 12 ตำบล 129 หมู่บ้านและมีการบริหารส่วนท้องถิ่น 11 เทศบาล มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอป่าพะยอม อำเภอชะอวด อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกติดกับอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา ทิศใต้ติดกับอำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอศรีบรรพต ทิศตะวันตกติดกับอำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม สำหรับการศึกษามีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 43 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน และระดับอุดมศึกษา 1 แห่ง ยังมีแหล่งเรียนรู้อีก 2 แห่ง ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านอาคารพาณิชย์ บ้านสองชั้นแบบครึ่งปูนครึ่งไม้ บ้านชั้นเดียวแบบยกพื้นสูงเป็นแบบใต้ถุน และยังมีวัฒนธรรมประเพณี ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีประเพณีสืบทอดกันมายาวนานประเพณีลากพระ แข่งเรือ ประเพณีเดือนสิบ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ส่วนการเดินทางไปยังอำเภอควนขนุนสามารถเดินทางด้วยทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางเรือ การประกอบอาชีพประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำนา กรีดยางเป็นหลัก และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานที่น่าสนใจ วัดสุนทรवास วัดเขาอ้อ วัดดอนศาลา และแหล่งท่องเที่ยวอุทยานนกน้ำทะเลน้อย ตลาดใต้หนอง ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ นาโปแก สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา สอดคล้องกับ (Na Talang, 2005 p.118-119) ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการสืบสานกันมา อีกทั้งภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งและสร้างถิ่นฐานมีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีการรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อแก้ปัญหาและปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและการเปลี่ยนแปลง (Somprajooob, 2010 p.12) ภูมิปัญญา หมายถึง องค์

ความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้ (Chompulhong, 1999 p.131) ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตโดยได้รับการถ่ายทอดและกลั่นกรองเป็นระยะยาวนาน

1.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เกิดจากนางเกตุสุดา แดงทองใส ได้ถูกชักชวน จากบุคลากรหน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง เข้าเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝก ในปี พ.ศ. 2552 และได้นำต้นกล้าหญ้าแฝกมาปลูกทดลองในที่ดินตนเอง จำนวน 1 ไร่ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2554 สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ได้ส่งนางเกตุสุดา แดงทองใส เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท) เพื่อขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก และได้มีการเรียนรู้ทักษะเรื่องหญ้าแฝก กับนางจินต์ เทพกำเนิด เพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการสานจากใบหญ้าแฝกในการผลิตผลิตภัณฑ์ หลังจากนั้นเริ่มทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นแรกได้แก่ กล่องใส่กระดาษทิชชู กล่องเอนกประสงค์ ปี พ.ศ. 2557 ได้มีแนวคิดการสร้างกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จำนวน 8 คน และปี พ.ศ. 2560 ได้มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 คน รวมสมาชิกในปัจจุบัน จำนวน 17 คน และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ หมวกสตรี กระเป๋าสตรี ถังขยะ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สอดคล้องกับ (Jomgwutwet, 2007 p.22) ศักยภาพของชุมชนเป็นการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติ (Natural Component) ที่จะไปทำการพัฒนาวัฒนธรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาของชาวบ้านและศักยภาพของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ (Chantachorn, 2010 p.51-56) ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนี้จะช่วยทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น การที่นำเอาวัฒนธรรมเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการใช้กระบวนการคิด การถ่ายทอด การพัฒนาที่สามารถนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนและท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เลสลี ไวท์ (Leslie White) กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ คือ 1)ระบบเทคโนโลยีซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น 2)ระบบสังคมซึ่งเป็นการรวมตัวขององค์กรทางสังคม (Social Organization) และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ และ 3)ระบบความคิด (Ideology) ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ ระบบเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) หรือพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม เพราะชีวิตจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระบบนี้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนองค์กรทางสังคมและระบบความคิดเป็นโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ของวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะพัฒนาสูงขึ้นเมื่อมนุษย์สามารถใช้เทคโนโลยีควบคุมและนำเอาพลังงานมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น และมนุษย์สามารถประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ก้าวหน้าขึ้น วัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการในระดับต่ำคือ วัฒนธรรมที่มีวิธีการผลิต (Mode of Production) ที่ใช้กำลังคน ส่วนวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการสูงคือ วัฒนธรรมที่ใช้พลังงานธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มี

การใช้เครื่องมือเครื่องจักรช่วยในการผลิตหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สังคมอุตสาหกรรมนั่นเอง ตามแนวคิดนี้สังคมจะมีวิวัฒนาการสูงหรือต่ำจึงขึ้นอยู่กับจำนวนพลังงานที่สามารถนำมาใช้ได้ นอกจากนี้แนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้วโดยใช้เวลาในตอนกลางคืน บางครั้งกลุ่มสมาชิกได้จัดอบรมให้ความรู้ที่กลุ่มที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นยังไม่มีถ่ายทอด เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านยังไม่สนใจในงานหัตถกรรมจักสานเหล่านี้ ฉะนั้นมีแนวทางที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นได้ควรจัดทำเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจ และโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอควนขนุนได้เรียนรู้อำเภอควนขนุนได้เรียนรู้อำเภอควนขนุนได้ โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะความรู้ด้านการออกแบบ แนวทางควรมีวิทยากรเข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย เป็นที่ต้องการของลูกค้าชิ้นงานไม่ใหญ่มาก ประเภทของฝาก สินค้าจับต้องได้ซื้อขาย ด้านการตลาดกลุ่มหญ้าแฝกไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ขาดช่องทางการจำหน่าย แนวทาง ควรมีช่องทางการจำหน่ายบนเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกับลูกค้า ทุกเครือข่าย เพื่อสะดวกในการติดต่อ และด้านการสร้างเครือข่าย ไม่มีการสร้างเครือข่ายกับลูกค้าใหม่ๆ และทางกลุ่มไม่มีผู้ มีความรู้ทางด้านระบบการสื่อสารออนไลน์

แนวทางควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม หัตถกรรมอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ควรมีเพจเป็นของกลุ่ม และมีการส่งซื้อทางเฟซบุ๊ก เพื่อจะได้จำหน่ายสินค้า ของกลุ่มช่องทางหนึ่ง สอดคล้องกับ (Wasusopaphol, 2003 p.99-100) การใช้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่มีการสั่งสมและถ่ายทอด ตลอดจนการค้นพบภูมิปัญญาที่มีในชุมชนและนอกชุมชนนำมาผสมผสานและประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต โดยเฉพาะการประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม ที่มีการสอดแทรกแนวคิดใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ จึงเป็นเสมือนหนึ่งการถ่ายทอดหรือการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม จากห้วงเวลาหนึ่งไปสู่ห้วงเวลาหนึ่งหรือจากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่งโดยผ่านกระบวนการเลือกสรรของระบบตลาดผลิตภัณฑ์จนเกิดการรวมกลุ่มในชุมชนนำไปสู่และขยายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งจากคนในชุมชนและนอกชุมชน (Sirasoontom, 2007 p.19-22) การถ่ายทอดภูมิปัญญาว่าสามารถทำได้หลายวิธี แต่ละวิธีแตกต่างกันออกไป ซึ่งปราชญ์หรือผู้ถ่ายทอดจะคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดและองค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดเป็นหลัก โดยทั่วไปพบว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สำคัญมีอยู่ 2 วิธี คือ การถ่ายทอดโดยตรงและการถ่ายทอดโดยอ้อม ทั้งนี้ (Nualkeaw, 1997 p.44) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมที่จะถ่ายทอด ซึ่ง (Wansiri, 1997 p.93-96) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของ

วัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกรวัฒนธรรมหนึ่ง โดยได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ ดังนั้นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันส่วนมากเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปส่งสรรค์กับวัฒนธรรมอื่นอีกด้วย และด้านสังคมถือได้ว่าเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดการจูงใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ด้วยการไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรงเป็นต้น

3. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สรุปว่า 1) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกได้มีการพัฒนาความรู้ และทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยการประชุมวางแผนร่วมกันในการดำเนินงานการพัฒนากระเป๋าสตางค์ จำนวน 2 แบบ แบบที่ 1 คือ กระเป๋ายาหญ้าแฝกรูปทรง 4 เหลี่ยม แบบที่ 2 คือกระเป๋ายาหญ้าแฝก ที่นำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสม 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตางค์ ประกอบด้วย พัฒนาความรู้เรื่องการออกแบบการกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกรูปแบบมีความเหมาะสมกับการใช้งาน 3) การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อต้องการให้เป็นทางเลือกของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มสามารถนำความรู้และทักษะในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไปสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับ (Pongpitch, 2009 p.177) เศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นองค์รวม คือไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางเศรษฐกิจ ตัวเลข รายได้ การผลิต การบริโภคแต่เป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรม สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต ระบบคุณค่า (Supaphong, 1998 p.18-19) ระบบเศรษฐกิจที่ประชาชนในชุมชนช่วยกันคิด วางแผน และดำเนินการผลิตสินค้า โดยระดมพลังความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ความรู้ ภูมิปัญญา ทุน และการบริหารจัดการ มาแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองและดำเนินธุรกิจกับชุมชนภายนอกได้อย่างไม่เสียเปรียบ เพราะฉะนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (Jrungitsontorn, 2005 p.15) เป็นกิจกรรมการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นการกระทำของมนุษย์ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการแจ้งผลเป็นสิ่งที่ใหม่ ๆ มีทั้งที่ออกแบบสร้างขึ้นใหม่ให้แตกต่างจากของเดิมหรือปรับปรุงตกแต่งจากของเดิม ความสำคัญของการออกแบบเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ประสบผลสำเร็จในตลาดและตรงตามเป้าหมายงานออกแบบคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยการเลือกเอาองค์ประกอบมาจัดเรียงให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ ที่สามารถสนองความต้องการตามจุดประสงค์ของผู้สร้างและสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุและกรรมวิธีการผลิตที่มีอยู่ในขณะนั้นเพื่อให้เกิดความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้สอดคล้องกับ (Palarat, 2008 p.43-44) สุนทรียศาสตร์เป็นศาสตร์ที่อธิบายถึงความงามซึ่งความงามในที่นี้หมายถึงความงามที่อยู่ในวัตถุที่แสดงออกซึ่งความงามที่สามารถแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึก สัมผัส ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ การสร้างสรรค์และความประจักษ์ชัดซึ่งในคุณค่าของความงามที่สามารถสัมผัสรับรู้ในคุณค่าสุนทรียภาพที่แท้จริงนั้นมิได้เกี่ยวพันผูกมัดกับมูลค่าของสินค้าหรือราคา รวมทั้งผลประโยชน์ในทางเชิงธุรกิจ แต่คุณค่า

สุนทรียภาพจึงเป็นคุณค่าในของสิ่งที่ต้องปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสุนทรีย์ในตัวของผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบ รูปทรง ลวดลาย สี สัน กระบวนการสาน และความงามจากตัวสินค้าที่ผู้สัมผัสรับรู้ในคุณค่าความงามของผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เป็นความสามารถทางด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ด้านหัตถกรรมของชุมชน กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้สร้างสรรค์งานหัตถกรรมเพื่อการสร้างรายได้กับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน หน่วยงานที่สามารถนำเอาภูมิปัญญาไปสร้างประโยชน์ ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา และองค์กรต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างประโยชน์ให้คนในชาติมีความตระหนักเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เป็นงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของใบหญ้าแฝก ในด้านสีของใบ เพื่อนำมาสร้างเป็นชิ้นงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งหน่วยงานที่สามารถนำผลไปใช้ประโยชน์ คือ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม และหน่วยงานการศึกษานำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์และเชิงสร้างสรรค์ต่อผลิตภัณฑ์ลักษณะเฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน

1.3 ผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ยังไม่มีช่องทางที่หลากหลาย ดังนั้นควรมีผู้ที่เกี่ยวข้องช่วยผู้ประกอบการ กลุ่มผู้ผลิตในการส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักประชาสัมพันธ์จังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์ให้รู้จักผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาแบบการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรมของแหล่งอื่น ๆ เพราะยังมีแหล่งอื่นที่ทำผลิตภัณฑ์ เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน และยังได้มีข้อมูลในการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของกลุ่มผลิตภัณฑ์ และควรนำไปต่อยอดในงานวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาการตลาดที่มีวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เนื่องจากวัสดุดิบถือเป็นต้นทุนที่มีความสำคัญในการผลิตผลิตภัณฑ์ ที่สามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้การผลิตผลิตภัณฑ์สามารถเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีเวลาในการวางแผนงานการตลาดให้กับกลุ่มต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ของภูมิปัญญาของชุมชนไปสู่ชุมชนอื่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากการผลิตอาจมีต้นทุนในการผลิตที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำข้อดี และข้อเสียมาปรับใช้ในการเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาในกลุ่มอื่น ๆ และยังสามารถทำให้คนในชุมชนอื่นได้รู้จัก ตลอดจนยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาของคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ชุมชนอย่างยั่งยืน

2.4 ควรศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเป็นการต่อยอดงานวิจัยชิ้นนี้ในการส่งเสริม และสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งมีความสำคัญกับการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อรองรับการเปิดตลาดเสรีการค้าต่อไปในอนาคต

REFERENCES

- Boonrueng Somprajooob. (2010). **Wooden Hand Craft of the Central: Studies of local intellectual of manufacturing and developing for commerce** [Doctoral Dissertation of Doctoral Degree, Mahasarakham University].
- Chartchai Mukseang. (2000). **Pattalaung, Ton-Aor 1999**.
- Eakawit Na Talang. (2005). **Southern Wisdom (2nd Edition)**. Amarin.
- Lucknawat Palarat. (2008). **Aesthetics**. Ramkhamhaeng University Printing House.
- Nikom Chompulhong. (1999). **Self-Training Manual Creating and Developing course by implying local intellect in field of home economics (Second Edition)**. Apichart Printing.
- Nirand Jomgwutwet. (2007). **Community Development Concepts**. Rum Thai Press.
- Niyapaan (Pholwattana) Wansiri. (1997). **Anthropology and Cultural**. Faculty of Social Sciences, Thammasat University.
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2002). **Economics and Social Development Plans**
- Patcharin Sirasootorn. (2007). **Community Operation of Studies: Concept, Technique and Process**. Chulalongkorn University Printing House.
- Mae Hong Son Primary School**. [Thesis of Master Degree, University***]
- Seree Pongpitch. (2009). **Practical Concept: Local Development Strategy (2nd Edition)**. Klangpanya.
- Siripong Nualkeaw. (1997). **Bringing Locals Intellectual to develop local studying course** [Silpakorn].
- Songkun Chantachorn. (2010). **Teaching documents in theory culture and society**. Mahasarakham University.
- _____. (2009). **Advanced cultural qualitative research**. Prasan Printing.
- Sophon Supaphong. (1998). **Sufficiency Economy and Rural Communities**. National Graduate Volunteer *9th Edition* (2002-2006).
- Supang Charntawanich. (2010). **Data Analysis in Qualitative Research (18th Edition)**. Chulalongkorn University Printing House.
- Suttipong Wasusopaphol. (2003). **Thai-Lue Woven Fabric: Community Economics for Self-Sustainable**. O-dean Store.
- Watcharin Jungjitsoontorn. (2005). **Principles and Concepts of Product Design**. APP Printing Group.